

Gäfle stad hade således, enligt kommitterades förmenande, efter sitt utträde ur landstinget hvarken någon delaktighet i tillgångar eller skyldighet beträffande de skulder, som icke blifvit guldna under år 1893. Säsom skäl för denna uppfattning anförde kommitterade följande hufvudsakliga omständigheter. Gällande landstingsförordning stadgade ingenting om huru i förevarande fall skulle förfaras. Den förklarade endast i § 1, att däri förekommande stadgande icke ägde tillämpning å stad, som hade mera än 25,000 invånare. Landstinget vore en institution, som icke rubbades af vissa områdets utträde eller inträde i följd af ändrade folkmängdsförhållanden, utan hade fortfarande bestånd och enahanda uppgift trots dess ledamöters ökning eller minskning. Ingenting förekomme i gällande lag, som häntydde på hvarken att ett landstings tillgångar kunde skiftas eller att dess åtagna förpliktelser kunde äläggas andra. Landstinget ensamt ägde att inom gränserna för sin befogenhet disponera öfver sina tillgångar och svara för sina förbindelser. Ett motsatt förhållande skulle nämligen leda till oegentligheter. Då landstinget antagit inkomst- och utgiftsstat för ett kommande år, skulle ett fråndragande af en beräknad tillgång eller inkomst kunna omöjliggöra ett bestridande af löpande utgifter, hvarigenom landstingets institutioner blefve urståndsatta att fungera och ett stillestånd i deras verksamhet skulle inträda till dess ett kommande landsting fyllt bristen. Om en folkmängdsminskning skulle medföra en stads återinträde i ett landsting, torde ingen med fog eller stöd af lag kunna påfordra, att staden skulle antingen inlösa sig uti landstingets förut ägande tillgångar, sjukhusbyggnader och dylikt eller vara befriad från deltagande uti landstingets förut ingångna förbindelser. Det vore fördenskull uppenbart, att en stad utan vidare vidräkning såväl inträdde i som utträdde ur ett landsting, när folkmängdsförhållandena därtill gäfvade anledning. Berörda uppfattning hade kommitterade äfven funnit bekräftad genom hvad som inträffat, då städerna Malmö och Norrköping utträdt ur vederbörande landsting. — På grund af hvad sålunda och i öfrigt anförts hemställde kommitterade att landstinget och stadsfullmäktige måtte sammanstämmande besluta:

1:o) att landstingets samtliga tillgångar vid 1893 års ingång skulle odeladt tillhöra landstinget samt att landstinget hade att ensamt ansvara för bestridandet af alla af landstinget beslutade utgifter, som gällde efter år 1893;

2:o) att landstinget ägde att ensamt uppbära landstinget enligt lag och författningar tillkommande andelar uti spirituosa försäljningsafgifter och vinstmedel för tiden intill den 31 december 1893; och

3:o) att staden Gäfle borde till pris, hvarom särskild öfverenskommelse finge träffas, inlösa landstingets ägande andelar uti Gäfle spritförsäljningsbolags innehavande fastigheter.

Berörda förslag godkändes af landstinget och stadsfullmäktige.

Vidare anförde *sekreteraren*, att vid Lundby sockens inkorporering med staden Göteborg någon ersättning icke tillerkänts Göteborgs och Bohus läns landsting för den genom inkorporeringen föranledda minskning i dess inkomster. Kungl. maj:ts rörande nämnda inkorporering den 3 mars 1905 meddelade nåd. bref innehölle allenast i afseende å regleringen af rättsförhållandet mellan nämnda stad och landstinget följande föreskrift:

»Staden skall öfvertaga ansvaret för den efter förhållandet vid tiden för införlifningen mellan bevillningen i Lundby kommun och i hela Göteborgs och Bohus läns landstingsområde å kommunen belöpande andel dels i de kostnader, hvilka landstinget på grund af redan gjorda åtaganden haft eller kommer att vidkännas för framdragande genom länet af statsjärnvägen från Göteborg till Skee och hvilka icke vid tiden för införlifningen blifvit betäckta genom af landstinget gjorda afsättningar, dels ock i de vid tiden för införlifningen kvarstående förbindelser, som landstinget på grund af redan fattade beslut iklädt sig för anskaffande af medel till utlåning åt Strömstad—Skee järnvägsaktiebolag, med rätt för staden till vederbörlig andel i landstingets fordringsrätt hos järnvägsaktiebolaget och i den för länen af bolaget lämnade säkerhet; ägande stadsfullmäktige att med landstinget träffa närmare aftal uti ifrågavarande hänseenden.»

Herr friherre *Beck-Friis* yttrade, att då stadens delegerade hos Stockholms läns landsting gjorde framställning om upptagande af förevarande underhandlingar, det varit fråga om att, förutom Brännkyrka socken, jämväl Nacka, Lidingö, Solna och Bromma socknar med Sundbybergs köping skulle inkorporeras med staden. Med anledning däraf hade landstinget låtit uppgöra de beräkningar, som innefattades i dess kommitterades förenämnda betänkande. Emellertid hade äfven herr friherre Beck-Friis låtit verkställa en beräkning af den nettoförlust, som skulle för Stockholms läns landsting och hushållningssällskap uppkomma ensamt i följd af Brännkyrka sockens inkorporering med Stockholms stad. Denna beräkning utvisade en årlig nettoförlust af 27,292 kronor. Att städerna Gäfle, Malmö och Norrköping fått utträda ur vederbörande landsting, utan att ersättning för däri-genom minskad inkomst lämnats landstingen, vore enligt herr friherre Beck-Friis' mening på intet sätt afgörande för frågan, huruvida och med hvilket belopp Stockholms stad borde godtgöra Stockholms läns landsting den förlust, som för det-

samma uppkomme genom Brännkyrka och andra kommuners införlifning med staden. Då en stad utträdde ur ett landsting, skedde detta på grund af lagens stadgande och landstinget finge väl med hänsyn därtill utan vidare finna sig i att dess område och således äfven dess skatteobjekt minskades. Förhållandet vore emellertid helt annorlunda i förevarande fall. Nu gällde frågan att i administrativt hänseende förlägga vissa delar af ett läns område till en stad, som icke tillhörde länet. Vid afgörandet af denna fråga kunde man gifvetsvis icke lämna ur sikte vare sig de olägenheter, som däraf uppkomme för länet, eller de fördelar, som därigenom tillskyndades staden. Det vore både rättvist och billigt att staden, som önskade inkorporeringen, fullt ersatte den förlust, landstinget komme att däraf lida. Landstinget hade för åtskilliga ändamål upptagit lån, hvarå ännu återstode oguldet ett belopp af omkring 220,000 kronor. Då landstinget upptog berörda lån, hade landstinget uppenbarligen utgått därifrån, att landstinget icke skulle beröfvas väsentliga delar af sina skatteobjekt. Samma utgångspunkt hade väl landstinget äfven haft, då landstinget år 1909 beslöt att i och för ordnande af idiotvården inom länet uppföra åtskilliga byggnader för en beräknad kostnad af öfver 200,000 kronor. Det kunde inträffa, att landstinget för berörda byggnadsföretag komme att upptaga lån.

Herr *Berger* anförde, att af uttalanden i tidningspressen han trots sig kunna finna, att Stockholms stadsfullmäktige icke vidhölle sina ursprungliga inkorporeringsplaner, utan numera hade för afsikt att högst väsentligt begränsa desamma. Det vore önskvärdt, om stadens delegerade ville härom nu uttala sig.

Herr *ordföranden* yttrade med anledning häraf, att frågan om inkorporering med staden af angränsande kommuner väckts icke af Stockholms stadsfullmäktige utan af kungl. maj:t, som vid pröfning af gjorda framställningar om delning af Södra Roslags domsaga beslutit infordra stadsfullmäktiges yttrande, huruvida icke de tätt bebyggda samhällen, som vore belägna intill Stockholm, lämpligen borde med staden införlifvas. Kungl. maj:t hade därvid uppenbarligen ansett, att för ernående af en tillfredsställande administration i afseende å sagda samhällen det vore erforderligt att desamma inkorporerades med staden. Stadsfullmäktige, som låtit särskilda kommitterade verkställa utredning af den sålunda uppkomna inkorporeringsfrågan, hade därefter i enlighet med kommitterades förslag för sin del beslutit, att med staden skulle införlifvas förenämnda fem socknar jämte Sundbybergs köping. Efter det Saltsjöbaden utbrutits från Nacka socken och blifvit själfständig kommun, hade stadsfullmäktige jämväl för sin del beslutit, att Saltsjöbaden skulle inkorporeras med staden. På grund af stadsfullmäktiges därom till-

lika fattade beslut hade inkorporeringsdelegerade inbjudit samtliga nämnda kommuner att underhandla i fråga om deras inkorporering med staden. Då Brännkyrka socken först af alla antagit berörda inbjudning, hade underhandlingar först kunnat upptagas med ombud för denna socken. Vid dessa underhandlingar hade stadens delegerade och socknens ombud enats om ett förslag till inkorporeringsaftal, som därefter förelagts såväl stadsfullmäktige som socknens kommunal- och kyrkostämmor. Stadsfullmäktiges beredningsutskott hade infordrat yttranden i anledning af berörda förslag från stadens vederbörande myndigheter, af hvilka landtegendomsnämnden och drätselnämnden därvid uttalat vissa betänkligheter i afseende å förslaget. Såsom redan förut vore nämnt, hade stadsfullmäktige ännu icke förehaft förslaget till behandling. Inkorporeringsfrågan hade således icke genom något stadsfullmäktiges beslut kommit i förändradt skick.

Herr *Berger* ifrågasatte med anledning af de upplysningar, herr ordföranden sålunda lämnat, huruvida det nu egentligen vore lämpligt att underhandla om annat än Brännkyrka sockens inkorporering med staden och den ersättning för däraf vållad minskning i inkomster, som landstinget borde bekomma af staden.

Herr *ordföranden* genmälte därå, att stadens delegerade icke kunde inlåta sig på underhandlingar med landstingets delegerade, såvidt till grund för dessa underhandlingar skulle läggas anspråk på godtgörelse åt landstinget för beräknad förlust af inkomster genom inkorporeringen. Stadens delegerade ansåge nämligen staden icke vara pliktig att ersätta dylik förlust. Det kunde emellertid anses vara af viss betydelse för saken, om stadens och landstingets delegerade kunde enas i afseende å beloppet af den ekonomiska förlust, som skulle uppstå för Stockholms län genom inkorporeringen med staden af hvar och en af de särskilda förenämnda kommunerna. Herr ordföranden ville därför föreslå, att delegerade å ömse sidor skulle uppdraga åt sina sekreterare att gemensamt åstadkomma och för delegerade framlägga en beräkning till en början af de verkningar i ekonomiskt afseende, som Brännkyrka sockens inkorporering med staden komme att medföra för länet. Denna kalkyl borde därefter granskas af delegerade, mellan hvilka därvid utan tvifvel enighet skulle kunna ernås i fråga om den nettoförlust, länet komme att tillskyndas genom nämnda sockens inkorporering med staden. Sedermera finge ju kungl. maj:t bedöma själfva hufvudfrågan, huruvida ersättning för berörda förlust skulle lämnas eller icke.

Herr *Berger* förklarade sig vara af annan mening än herr ordföranden i hvad beträffade frågan om stadens ersättningsskyldighet. Hvar och en, som ville köpa något, hade att erlägga betalning för det köpta; och likaså borde staden, som

sökte att få öka sitt område med grannkommunerna, gälda priset därför. Nämnda kommuner lämnade länet en betydlig inkomst, hvilken för hvarje år ökades. Genom inkorporeringen skulle alltså länet tillskyndas en stor förlust. Uppenbarligen vore staden skyldig att lämna full ersättning för berörda förlust. Därest staden icke vore villig att göra detta, kunde herr Berger icke vara med om att tillstyrka en skilsmässa mellan länet och sagda kommuner, och några vidare underhandlingar i frågan vore därför utan ringaste gagn. Hvad beträffade de af sekreteraren åberopade prejudikat, vore de enligt herr Bergers mening icke tillämpliga i förevarande fall. Förhållandena vore här vidt skilda från dem, som varit för handen då Gäfle utbrutits från Gäfléborgs läns landsting, som äfven i viss mån då Lundby socken inkorporerats med Göteborgs stad.

Herr *ordföranden* trodde visserligen icke heller för sin del, att förevarande underhandlingar skulle komma att leda till något resultat. Dock kunde man ju alltid, på sätt af herr ordföranden förut framhållits, söka åstadkomma enighet i fråga om den verkliga förlust, som kunde anses uppkomma för länet i följd af inkorporeringen af en hvar af förenämnda kommuner. — Föreliggande inkorporeringsfråga vore icke att betrakta såsom en stadens affärsangelägenhet. Den borde fastmera uppenbarligen ses och bedömas ur större synpunkter. Därmed afsåges ju företrädesvis att genom förläggande under stadens styre af grannkommunerna bringa ordning i de därstädes rådande otillfredsställande förhållandena i afseende särskildt å rättssäkerheten och hygienien. Hvarken grannkommunerna själfva eller landstinget mäktade bringa reda i dessa förhållanden. Man borde dessutom, när man ordade om de stora inkomster, som grannkommunerna lämnade landstinget, icke förgäta att skatteobjekten i dessa kommuner väsentligen ytterst härflöte från staden. Herr ordföranden kunde emellertid väl förstå, att landstingets delegerade från sin standpunkt i frågan skulle hafva svårt att afstå från krafvet på ersättning af staden.

Herr *Berger* ansåg för sin del, att från landstingets delegerades sida hinder icke förefunnes för att i enlighet med herr ordförandens förslag nu besluta äväga bringa en gemensam utredning af den förlust, länet skulle tillskyndas genom Brännkyrka sockens och eventuellt äfven annan sockens inkorporering med staden. Därvid borde emellertid tillika bestämmas, att sekreterarne hos stadens och landstingets delegerade skulle hafva att vid uppgörandet af de därför erforderliga beräkningarna samråda med respektive delegerade. I motsats till herr ordföranden trodde herr Berger, att Stockholms stadsfullmäktige vid fattande af sitt beslut i inkorporeringsfrågan påverkats af väsentligen andra synpunkter än sociala och

hygieniska. Och det vore dessutom icke alldeles säkert, att stadens grannsamhällen nödvändigt behöfde inkorporeras med staden för att förhållandena i grannsamhällena skulle blifva tillfredsställande ordnade. Visserligen kunde det icke bestridas, att stora inkomster från staden tillflöte dessa samhällen och således äfven länet, men dessa samhällens invånare nedlade dock i sin ordning mycket penningar i staden, hvarigenom särskildt dess affärsmän bereddes stor inkomst. Denna inkomst vore ju föremål för taxering i staden, hvilken på så sätt njöte fördel af grannsamhällena. Dessutom borde icke förgätas, att af dessa samhällens invånare en stor del utgjorde kommunalutskylder i Stockholm. Således funnes under nuvarande förhållanden vinst och förlust å ömse sidor. Därest icke under den senaste affärskrisen Stockholms förstäder funnits, hade helt visst stadens utveckling gått mycket tillbaka. Under sådana omständigheter borde lösningen af frågan om inkorporeringen göras beroende af att godvillig uppgörelse blefve träffad med dem, som af frågan berördes. Sökte staden att få frågan löst på annat sätt, komme staden att göra sig skyldig till rofferi.

Herr friherre *von Otter* ville väl medgifva, att frågan om sättet för upplösningen af den nu bestående gemensamheten mellan Stockholms grannsamhällen och länet i öfrigt kunde ses ur två skilda synpunkter; och talande skäl hade ju anförts till förmån för båda uppfattningarna. Såsom herr ordföranden redan erinrat, hade initiativet till inkorporeringen ej tagits af staden, utan af kungl. maj:t. Utan tvifvel hade kungl. maj:t därvid funnit hänsynen till administrationens behöriga tillgodoseende kräfva en inkorporering med staden af dess grannsamhällen. Den sålunda ifrågasatta omläggningen af stadens gränser hade Stockholms stadsfullmäktige äfven för sin del funnit vara betingad af stadens egen utveckling. Jämväl ur synpunkten af rättssäkerheten och hälsovården hade en sådan införlifning af stadsfullmäktige ansetts nödig. Af förhållandena, sådana de nu vore gestaltade, lede staden skada ej endast i ekonomiskt hänseende, utan äfven och icke minst i ideellt afseende. Emellertid komme en inkorporering med staden af grannkommunerna att bereda staden ej ensamt fördelar utan äfven olägenheter. Staden måste ju efter inkorporeringen sörja för afhjälpan af de otillfredsställande förhållandena inom de nuvarande grannkommunerna framför allt ur hälsovårds-synpunkt och härigenom komme staden att tillskyndas betydande utgifter. Dessa utgifter skulle helt visst under flera år efter inkorporeringen väsentligt öfverstiga stadens inkomster i följd af inkorporeringen. Den ekonomiska synpunkten vore emellertid af underordnad betydelse vid lösningen af inkorporeringen. Frågan komme att lösas företrädesvis med hänsyn till administrationens kraf. Funne

kungl. maj:t en inkorporering med staden af grannkommunerna vara erforderlig ur det allmännas synpunkt, komme därvid speciella partsintressen att lämnas å sido. Denna uppfattning hade stöd af flera precedensfall, som utvisade att trots motståndet från en samfällighet, hvilken genom en ifrågasatt ändring i den administrativa indelningen skulle tillskyndas minskning i sina intäkter, sådan ändring ändock kommit till stånd och att någon ersättning därvid icke tillerkänts för berörda minskning i inkomster. I vissa fall hade det dock ansetts billigt, att en ekonomisk uppgörelse föreginge genomförandet af en dylik regleringsåtgärd. Detta hade varit förhållandet, när frågan gällt vidtagande af sådan regleringsåtgärd, hvarigenom på ett mera kännbart sätt berördes en mindre samfällighets, såsom en borgerlig eller kyrklig kommun, ekonomiska intressen. Därest i sådant fall öfverenskommelse icke kunnat träffas rörande ersättningen, hade denna emellertid mången gång af kungl. maj:t bestämts på ett mycket snävt sätt. Hvad vidkomme de af sekreteraren åberopade precedensfall i fråga om tillvägagångssättet för upplösning af förut bestående gemensamhet vid städers utträde ur landsting, vore det väl sannt, att de i berörda fall förekomna omständigheter icke i allo kunde likställas med dem i föreliggande fall. Analogierna vore emellertid härvid mycket stora. I samtliga fallen vållades minskningen i landstingsområdet genom en stads utveckling. Man kunde tänka sig, att en stad, som ägde något öfver 20,000 invånare, med sig inkorporerade en kommun med 5,000 invånare. I följd af lagens bestämmelser skulle i så fall en dylik stad utan vidare utträda ur det landsting staden förut tillhört, och i öfverensstämmelse med berörda precedensfall komme staden uppenbarligen icke att lämna ersättning till landstinget för mistade inkomster. Efter hvad herr friherre von Otter hade sig bekant, hade icke heller vid staden Karlskronas utträde ur Blekinge läns landsting ifrågakommit någon ersättning till landstinget från staden. — Här i riket funnes icke meddelade särskilda lagbestämmelser rörande bildande af kommuner eller förändring af en kommuns gränser. Praxis hade emellertid fastställt vissa grundprinciper för behandlingen af dylika frågor. En af dessa grundprinciper vore den, att någon skadeståndsplikt icke uppkomme genom en kommunal ombildning eller, med andra ord därigenom att gränserna för en kommun omlades. I enlighet härmed vore herr friherre von Otter fullt ense med herr ordföranden därom, att staden icke hade någon skyldighet att gälda Stockholms län ersättning i följd af grannsamhällellens inkorporering med staden. — Hvad beträffade den af landstingets kommitterade verkställda utredning af inkorporeringsfrågan, kunde emot densamma anmärkas, att däri sagnades redogörelse för landstingets tillgångar och skulder. Skulle frå-

gan om inkorporeringen likställas med en vanlig affär, borde gifvetvis frågans alla ekonomiska sidor klargöras. Och blefve staden skyldig att ersätta landstinget dess förlust i följd af inkorporeringen, borde staden ju äfven få del i landstingets tillgångar. Bland dessa inginge uppenbarligen det Löwenströmska lasarettet, genom hvilket länet ju bereddes stor fördel. — Vidkommande slutligen det framkastade spörsmålet, hvar egentliga källan till länets inkomster vore att finna, läte det sig nog icke bestridas, att ett icke ringa antal af länets kommuner just på grund af sin belägenhet i förhållande till staden och i följd af stadens fortgående utveckling vunnit sin stora blomstring och däraf framkallad ökning i sina skatteobjekt. Detta grannkommunernas ekonomiska uppsving medförde onekligen också indirekta fördelar för staden, hvadan en ständig växelverkan mellan staden och grannkommunerna förefunnes.

Herr *Ramström* förklarade sig äfven för sin del vara af samma mening som herr ordföranden i fråga om det af landstingets delegerade framställda ersättningsanspråk. Af den i ämnet redan förda diskussionen trodde sig herr *Ramström* finna, att med hänsyn till den väsentligen olika uppfattning af själfva hufvudfrågan, som delegerade å ömse sidor gjort gällande, någon uppgörelse icke skulle kunna träffas mellan delegerade. Under sådana förhållanden syntes det för tids vinnande vara lämpligast att man, på sätt herr ordföranden föreslagit, sökte åstadkomma enighet i fråga om beloppet af länets verkliga förlust i följd af inkorporeringen med staden af en hvar af förenämnda socknar. De beräkningar, som för sådant ändamål erfordrades, kunde ju verkställas af sekreterarne hos stadens och landstingets delegerade, hvarefter resultatet af beräkningarna borde framläggas för delegerade.

Herr *Berger* yttrade, att anledningen därtill, att i den af landstingets kommitterade verkställda utredning rörande den ifrågasatta inkorporeringens inverkan på landstingets ekonomiska ställning icke intagits någon redogörelse för landstingets tillgångar och skulder, nog vore att söka däri, att enligt de af stadsfullmäktige fastställda grunder för inkorporeringen staden skulle vid inkorporeringen afstå från anspråk på de å socknarna belöpande andelar i landstingets tillgångar. Sagda utredning vore dessutom gjord allenast för landstinget; och med hänsyn därtill att dess ledamöter ägt full kännedom om landstingets tillgångar och skulder hade berörda utredning varit till fyllest för landstinget. Emellertid ville herr *Berger* medgifva, att det varit lämpligast, om utredningen äfven omfattat redogörelse för landstingets tillgångar och skulder. — Det hade nu sagts, att när en omläggning af en kommuns gränser befunnes nödig, de parter, hvilkas rätt däraf

berördes, utan vidare finge finna sig däri. Herr Berger kunde visst icke obetingadt medgifva riktigheten af denna sats. Det berodde gifvetvis helt och hållet på omständigheterna i de särskilda fallen. Här vore ju fråga om att till Stockholm förlägga hela socknar med en areal, som många gånger öfverstege stadens nuvarande yttnehåll. Om en sådan gränsläggning komme att verkställas utan att ersättning lämnades de menigheter, som däraf blefve lidande, borde detta rätteligen stämplas som en våldsåtgärd. Från stadens delegerades sida hade framhållits, att behovet för staden att genom inkorporering få förhållandena inom grannkommunerna bättre ordnade särskildt gjort sig kännbart i afseende å rätts-säkerheten och hälsovården. Med tanke härpå förefölle det märkligt, att Stockholm ifrågasatt inkorporering af Lidingön, hvarest förhållandena i berörda afseenden vore väl ordnade; och helt visst komme också Lidingö socken, om densamma förlades under staden, att få det vida sämre ställt för sig. Solna socken vore åter den i många afseenden sämst lottade af Stockholms grannkommuner, men staden hade det oakadt icke lagt i dagen några mera allvarliga bemödanden att åvägbringa inkorporering med staden af denna socken. Herr Berger trodde därför icke, att berörda synpunkter varit bestämmande för Stockholms stadsfullmäktige vid fattande af beslutet om inkorporeringen. Det borde dessutom först som sist uttalas, att i denna fråga staden ej gått till väga, som man skulle hafva väntat.

Herr friherre von Otter anförde, att den ordningsföljd, i hvilken stadens delegerade med de särskilda grannkommunerna upptagit underhandlingar rörande deras införflykning med staden, varit helt och hållet beroende på dessa kommuner själfva. Brännkyrka hade först af alla kommunerna antagit gjord inbjudan att underhandla i inkorporeringsfrågan. Sedan kom jakande svar från Bromma, och först lång tid därefter tillkännagaf Solna sin åstundan att ingå på underhandlingar. När den af stadsfullmäktige utsedda inkorporeringskommittén afgaf sitt betänkande funnos inga villastäder å Lidingön. Först efteråt började Lidingöns bebyggande taga stark fart. Det uppsving ön i följd däraf erhöi, föranledde kommunalstämman att motsätta sig frågan om öns inkorporering med staden. För staden vore det en angelägenhet af vikt att vinna bestämmanderätt i afseende å ordnandet af byggnadsverksamheten i stadens omgifningar. Med hänsyn härtill och då staden måste ställa sin inkorporeringspolitik på så sätt, att utgifterna i följd af inkorporeringen icke komme att blifva allt för betungande för staden, kunde staden gifvetvis icke underlåta att äfven göra sådana kommuner till föremål för inkorporering, hvilka komme att lämna staden någon inkomst. — Det

vore emellertid nu sannt, att åtskilliga af de stadens myndigheter, som yttrat sig öfver det af stadens delegerade framlagda förslag till aftal rörande införlifning med staden af Brännkyrka socken, därvid i fråga om nödvändigheten af inkorporeringen uttalat en väsentligen olika uppfattning mot den, stadens delegerade företrädde. De synpunkter, från hvilka dessa myndigheter hufvudsakligen sett frågan, hade inneburit en stor öfverraskning för stadens delegerade. Med tanke på framtiden vore det att beklaga, om de sålunda framkomna synpunkterna skulle föranleda stadsfullmäktige att frångå sitt tidigare fattade beslut i ämnet.

Herr *Berger* yttrade, att han för sin del icke kunde finna att någon nödvändighet föreläge för Stockholms stad att med sig införlifva grannkommunerna. Någon olägenhet kunde väl icke uppstå däraf, att stadens förorter finge utveckla sig oberoende af staden. Den egentliga staden Berlin vore ju omgifven af många stora kommunalt själfständiga förstäder och, för såvidt herr *Berger* hade sig bekant, hade några olägenheter däraf icke försports för Berlin. Och enahanda vore ju förhållandet i afseende å Londons förstäder.

Herr *Åkerlund* ville däremot för sin del icke bestrida, att det ur flera synpunkter vore fördelaktigt, om staden med sig införlifvade grannkommunerna. Men staden borde naturligtvis icke få göra detta, med mindre staden lämnade full ersättning för den förlust, som däraf uppkomme för de gemensamheter, dit grannkommunerna för närvarande hörde. Landsbygdens ekonomiska ställning vore betydligt svagare än stadens, och många af länets landskommuner betungades för närvarande af dryga kommunalutskylder och hög vägs katt, så att de svårigen kunde tåla en tillökning i utskylder. En sådan skattetillökning skulle emellertid uppkomma för dem, om icke landstinget finge ersättning för den förlust, som tillskyndades detsamma genom den ifrågasatta inkorporeringen. Landstingets ekonomi komme gifvetvis att väsentligen rubbas, därest icke sådan ersättning lämnades.

Herr friherre *von Otter* framhöll, hurusom — i motsats till hvad herr *Berger* uppgifvit — det förhållandet, att staden Berlin och dess förstäder hade skild kommunalförvaltning, i många afseenden förhindrat samverkan mellan den egentliga staden och förstäderna samt därigenom verkat till stort men, hvarför klagomål ofta försports i anledning af berörda förhållande. Från Berlins sida hade äfven ständiga försök till inkorporering af förstäderna blifvit gjorda. Anledningen till att dessa försök icke ledt till gynnsamt resultat vore att söka däri, att enligt preussisk lag inkorporering icke i regel kunde åvägbringas, med mindre de menigheter, som däraf berördes, vore om saken ense. Hvad London beträffade, hade förhållandet mellan Londons city och dess 28 förstäder blifvit ordnad genom en

särskild lag, hvarigenom city och sagda förstäder gjorts till ett särskildt grefskap, hvilket styrdes af det s. k. County council, under hvars förvaltning hörde frågor rörande brandväsende, polisväsende, spårvägar, gasverk, byggnadsväsende, yrkesinspektion, vård af sinnessjuka, teknisk undervisning och folkskoleväsende.

Herr *Berger* föreslog, att den af herr ordföranden ifrågasatta utredningen tills vidare skulle begränsas att omfatta allenast de ekonomiska verkningarna för länet af Brännkyrka och Bromma socknars utbrytning därifrån.

Herr friherre *Beck-Friis* kunde icke finna, att någon sammanjämkning skulle kunna åvägabringas mellan de meningar, delegerade å ömse sidor uttalat rörande frågan om ersättning till landstinget. Emellertid ville herr friherre Beck-Friis biträda det af herr ordföranden framställda förslag med de af herr Berger däri gjorda ändringar och tillägg.

Herr *ordföranden* erinrade, att stadens inkorporeringskommitté, då densamma framlagt de af herr Berger förut berörda grunder för inkorporeringen, icke utgått från att sådana ersättningsanspråk, som landstingets delegerade framställt, skulle ifrågakomma. Vidkommande den utredning, stadens och landstingets delegerade afsåge åstadkomma, borde denna uppenbarligen äfven omfatta länets samtliga tillgångar och skulder.

Herrar delegerade enades härefter om att uppdraga åt sina sekreterare att gemensamt verkställa och för delegerade framlägga en på noggranna beräkningar grundad utredning dels angående de ekonomiska verkningarna för länet af inkorporeringen med staden af Brännkyrka och Bromma socknar, hvar för sig, dels ock i fråga om länets samtliga tillgångar och skulder, därvid tillika borde undersökas, i hvad mån staden i följd af hvardera socknens inkorporering med staden kunde anses såväl berättigad till delaktighet i berörda tillgångar som ock skyldig att bidra till gäldandet af sagda skulder; och skulle sekreterarne vid verkställandet af denna utredning hafva att i afseende därå närmare samråda med respektive delegerade.

Dagens sammanträde förklarades härefter upplöst.

Som ofvan.

In fidem:

Axel Körner.

Den 10 augusti 1910.

Justeradt den 17/8 1910.

Erik Martin.

Närvarande:

af stadens delegerade:

ordföranden, herr auditören *Erik Martin*,
herr civilingenjören *C. Ramström*;

landstingets delegerade:

herr bruksdisponenten, friherre *C. J. Beck-Friis*,
herr kanslissekreteraren *Sölve Berger*,
herr godsägaren *E. Åkerlund*;

samt i egenskap af sekreterare hos sistbemälda
delegerade:

herr kanslerssekreteraren *Otto Croneborg*.

§ 1.

Justerades det vid herrar delegerades gemensamma sammanträde den 5 sistlidne april förda protokoll.

§ 2.

Till protokollet skulle antecknas, att Stockholms stadsfullmäktige den 29 sistlidne juni för sin del godkänt dels af stadens delegerade och utsedda delegerade för Brännkyrka socken upprättadt förslag till aftal rörande nämnda sockens

införlifning med Stockholms stad dels ock af stadens delegerade och vägstyrelsen i Svartlösa härads väghållningsdistrikt upprättadt förslag till aftal rörande ordnande af de genom socknens utbrytning från sagda väghållningsdistrikt och införlifning med staden uppkommande förhållanden äfvensom beslutit, att i underdånig skrifvelse till konungen anhålla, det kungl. maj:t täcktes medgifva, att nämnda socken finge på de villkor, som innefattas i berörda aftal, förenas till en kommun.

§ 3.

I enlighet med dem i sådant afsende lämnadt uppdrag, hade sekreterarne hos stadens och landstingets delegerade gemensamt verkställt och i af dem upprättad promemoria framlagt utredning dels af de ekonomiska verkningarna för länet af inkorporeringen med staden af Brännkyrka och Bromma socknar, hvar för sig, dels ock af länets samtliga tillgångar och skulder, hvarefter ett exemplar af berörda promemoria blifvit under den 8 innevarande augusti tillställt en hvar af herrar delegerade, till hvilka jämväl öfversändts hvar sitt exemplar af ett skriftligt yttrande, som af sekreteraren hos landstingets delegerade afgifvits såsom tillägg till nämnda promemoria.

Ifrågavarande promemoria med berörda därtill fogade tillägg var af följande lydelse:

Promemoria

innefattande bidrag till utredning af frågan om villkoren för Brännkyrka och Bromma socknars utbrytning från Stockholms län och införlifning med Stockholms stad.

Vid gemensamt sammanträde den 5 sistlidne april uppdrogo Stockholms stads delegerade för inkorporeringsfrågor och utsedda delegerade för Stockholms läns landsting åt sina sekreterare att gemensamt verkställa och för delegerade framlägga en på noggranna beräkningar grundad utredning dels angående de ekonomiska verkningarna för länet af inkorporeringen med staden af Brännkyrka och Bromma socknar, hvar för sig, dels ock i fråga om länets samtliga tillgångar och skulder, därvid tillika borde undersökas, i hvad mån staden i följd af hvar-

dera socknens inkorporering med staden kunde anses såväl berättigad till delaktighet i berörda tillgångar som ock skyldig att bidra till gäldandet af sagda skulder.

Vid fullgörande af berörda uppdrag i dess först angifna del hafva under-tecknade tagit till utgångspunkt de primäruppgifter, som ligga till grund för den utredning rörande de ekonomiska verkningarna för länet af en eventuell inkorporering med Stockholms stad af Nacka, Brännkyrka, Lidingö, Solna och Bromma socknar med Sundbybergs köping, hvilken innefattas i det af särskilda utaf landstinget utsedda kommitterade den 31 augusti 1908 afgifna betänkande. Dessa primäruppgifter, hvilka afse dels landstingets inkomster af landstingsskatt, sjukvårdsafgift och brännvinsförsäljningsmedel för åren 1904—1908, dels ock landstingets utgifter under samma år för sjukvård och undervisningsanstalter äfvensom bidrag till skjutsentreprenaderna, hafva därvid af oss gjorts till föremål för en detaljerad undersökning, hvarefter vi med ledning af resultatet af denna undersökning verkställt beräkning af landstingets och länets hushållningssällskaps nämnda inkomster af och utgifter för Brännkyrka och Bromma socknar. Därvid har i öfverensstämmelse med det oss lämnade uppdraget särskild kalkyl uppgjorts för Brännkyrka socken, hvarjämte vi, med föranledande däraf att Bromma jordebokssocken utgöres af två särskilda kommuner, Bromma kommun och Sundbybergs köping, och det ju är möjligt att endera af dessa kommuner kan komma att oberoende af den andra inkorporeras med hufvudstaden, för hvardera af sistsagda kommuner beräknat landstingets och hushållningssällskapets förenämnda inkomster och utgifter.

Berörda för Brännkyrka socken upprättade kalkyl har därefter af oss jämförts med de särskilda kalkyler, hvilka förut i enahanda afseende blifvit upprättade af sekreteraren hos stadens delegerade och herr friherre Beck-Friis. Då det därvid visat sig, att det resultat, till hvilket vi i vår gemensamma beräkning i fråga om sistnämnda socken kommit, i det närmaste öfverensstämmer med omförmälda af sekreteraren hos stadens delegerade verkställda kalkyl, hafva vi ansett oss kunna, med en mindre jämkning, godtaga sistsagda kalkyl.

Innan vi gå att här framlägga de af oss samlade uppgjorda kalkylerna rörande de ekonomiska verkningarna för länet af Brännkyrka sockens, Bromma kommuns och Sundbybergs köpings inkorporering med Stockholms stad, få vi till en början ur förenämnda primäruppgifter meddela åtskilliga i tabellform sammanförda data, dels ock lämna vissa andra upplysningar.

Tabell

upptagande den *landstingsskatt*, som under nedannämnda år till landstingskassan influtit från följande kommuner:

	1904.		1905.		1906.		1907.	
Brännkyrka socken	4,785	63	6,791	01	8,851	47	9,553	49
Bromma kommun	1,086	11	1,534	56	2,422	79	2,568	77
Sundbybergs köping	1,784	82	2,470	81	4,214	07	4,603	67
Hela länet	59,582	57	80,117	82	119,117	93	134,370	37

Tabell

utvisande den *sjukvårdsafgift*, som under nedannämnda år till landstingskassan influtit från följande kommuner:

	1904.		1905.		1906.		1907.	
Brännkyrka socken	1,526	75	1,675	—	2,013	50	1,208	25
Bromma kommun	358	25	377	25	454	25	492	—
Sundbybergs köping	437	—	476	25	616	—	654	75
Hela länet ..	34,732	90	35,639	50	36,078	55	37,147	70

För år 1908 hafva exakta siffror angående den influtna delen af landstingsskatt och sjukvårdsafgift icke kunnat erhållas i fråga om de till inkorporering föreslagna kommunerna. De influtna beloppen af dessa båda skattetitlar hafva därför beräknats på det sätt, att från den för hvarje år debiterade summan afdragits 10 procent af landstingsskatten och 30 procent af sjukvårdsafgiften, hvilket ansetts ungefärligen motsvara den å kommunerna belöpande afskrifning och afkortning. Nedanstående tabell utvisar resultatet af denna beräkning. Det är att märka, hurusom under 1908 två uppbördar ägt rum, samt att landstingsskat-

ten vid den senare af dessa utgått efter half bevillning men med dubbelt belopp. Siffrorna för hela länet utvisa, beträffande 1907 års uppbörd hvad som faktiskt levererats till landtränteriet intill den 1 november 1908 och beträffande 1908 års uppbörd det, som därefter levererats intill samma års utgång.

Landstingsskatt 1908.

	Belöpande för år 1907.								
	Påford bevillning.		Beräknad landstingsskatt å 40 öre.		Efter 10 procent beräknad afkortning och afskrifning.		Influten landstingsskatt.		
Brännkyrka socken	38,367	79	15,347	12	1,534	71	13,812	41	Beräknad
Bromma kommun	10,355	02	4,142	—	414	20	3,727	80	
Sundbybergs köping	17,190	49	6,876	20	687	62	6,188	58	
Hela länet	466,691	03	186,676	41	—	—	174,850	86	

	Belöpande för år 1908.								
	Påford bevillning (hälften af vanligen utgående).		Beräknad landstingsskatt å 80 öre.		Efter 10 procent beräknad afkortning och afskrifning.		Influten landstingsskatt.		
Brännkyrka socken	31,462	65	25,170	12	2,517	01	22,653	11	Beräknad
Bromma kommun	7,396	10	5,916	88	591	69	5,325	19	
Sundbybergs köping	10,845	71	8,676	56	867	66	7,808	90	
Hela länet.....	295,271	05	237,486	20	—	—	198,590	70	

Sjukvårdsafgift 1908.

	Belöpande för år 1907.					Belöpande för år 1908.						
	Debiterad.		Efter 30 procent beräknad afkortning och afskrifning.		Influten.	Debiterad.		Efter 30 procent beräknad afkortning och afskrifning.		Influten.		
Brännkyrka socken ...	2,723	—	816	90	1,906	10	3,029	75	908	93	2,120	82
Bromma kommun. ...	622	50	186	75	435	75	776	—	232	80	543	20
Sundbybergs köping..	871	25	261	37	609	88	931	25	279	37	651	88
Hela länet	42,455	25	—	—	38,510	35	44,428	—	—	—	31,707	90

Den minskning i inkomst af landstingsskatt och sjukvårdsafgift, som genom inkorporering af Brännkyrka och Bromma socknar med Stockholms stad komme att drabba landstinget, har af oss *icke* beräknats efter medeltalet af de belopp, hvartill den från nämnda kommuner under åren 1904—1908 influtna landstingsskatten och sjukvårdsafgiften uppgått, utan hafva vi i stället i öfverensstämmelse med den beräkningsmetod, som följts i det af landstingets förenämnda kommitterade afgifna betänkande, med tagen hänsyn till den jämförelsevis betydliga och nästan alltjämt fortgående ökningen¹⁾ af ifrågakvarande kommuners såväl bevillningssummor, särskildt på grund af höjda taxeringsvärden å fastigheter och utvidgad industriell verksamhet inom samma kommuner som ock folkmängd sökt bestämma de belopp, hvartill nämnda inkomstminskning kan antagas komma att uppgå inom den närmaste framtiden vid de tidpunkter, då ifrågakvarande kommuner torde blifva införlifvade med staden.

Hvad beträffar den förlust, länet skulle genom inkorporeringen åsamkas på grund af minskad inkomst af brännvinsförsäljningsmedel har det för oss, lika litet som för förenämnda kommitterade, varit möjligt att i detta hänseende åvägbringa

¹⁾ Den uppskattade inkomsten af kapital och arbete inom Brännkyrka socken, som år 1907 uppgick till 2,836,265 kronor, ökades år 1908 på grund af särskilda då för handen varande omständigheter till 5,070,166 kronor, hvarefter densamma år 1909 sjönk till 3,830,332 kronor. Vid våra beräkningar rörande nämnda socken har tillbörlig hänsyn tagits därtill att anmärkta högst betydliga ökning af skatteobjekt år 1908 var af tillfällig natur.

någon verklig utredning, utan hafva vi måst nöja oss med sannolikhetsberäkningar. Detta beror förnämligast därpå att, såsom bekant, den förutvarande lagstiftningen i ämnet blifvit år 1905 ersatt med en ny, som, fotad på helt andra grundsatser i fråga om fördelningen af dessa medel, trädt i tillämpning under år 1907.

Ur förenämnda kommittébetänkande återgifves följande redogörelse för de väsentligaste olikheterna mellan den äldre och den nu gällande lagstiftningen i ämnet, särskildt i hvad angår landstingens och hushållningssällskapens andelar uti ifrågavarande medel:

Enligt § 22 i kungl. förordningen angående villkoren för försäljning af brännvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker den 24 maj 1895 skulle försäljnings- och utskänkningsavgifterna äfvensom brännvinsbolagens nettovinst fördelas på följande sätt. Hvad städerna anginge, skulle först staden af sina brännvinsförsäljningsmedel erhålla viss andel, växlande mellan 80 procent (för Stockholm) och 40 procent (för stad, som ej deltog i landsting och där brännvinshandeln ej öfverlåtits åt bolag). Sedan härefter afdragits dels för alla städer utom Stockholm 10 procent till vederbörande läns hushållningssällskap och dels för städer, som deltog i landsting, därutöfver till landstinget 20 procent, skulle återstoden af städernas brännvinsförsäljningsmedel insättas i statskontoret och där fördelas på samtliga landstingsområden efter folkmängden (oberäknadt folkmängden för städer, som ej deltog i landsting). Af hvad sålunda belöpte på hvarje landstingsområde skulle landstinget och hushållningssällskapet erhålla hvardera 25 procent samt landsbygdskommunerna 50 procent, med fördelning efter folkmängden. För köping, där brännvinshandeln öfverlåtits åt bolag, skulle samma regler gälla som för städerna. För landsbygdskommunerna åter skulle hela brännvinsförsäljningsavgiften insättas i landskontoret och där fördelas så, att 70 procent tillföлле landsbygdskommunerna efter folkmängden samt 20 procent landstinget och 10 procent hushållningssällskapet. Enligt berörda förordning uppbar landstinget således — genom vederbörande landtränteri brännvinsförsäljningsmedel från tre olika håll, nämligen dels från de städer, som deltaga i landsting, dels från statskontoret och dels från landsbygdskommunerna.

I § 25 af den nya kungl. förordningen angående försäljning af brännvin den 9 juni 1905 stadgas åter följande fördelning af ifrågavarande medel. Sedan hvarje stad af sina försäljnings- och vinstmedel uppburit viss andel — som under en stadgad öfvergångstid af tolf år successivt minskas och, efter det förordningen trädt i full tillämpning, skall utgöra 29 procent — insättes hela det öfriga beloppet från hela landet, såväl stad som landsbygd, i statskontoret, hvarest, sedan

1 procent afsatts för nykterhetsändamål, fördelning sker efter folkmängden sålunda, att till landstingen och städer, som ej deltaga i landsting, utdelas 20 procent af samtliga brännvinsförsäljningsmedlen och till hushållningssällskapen utdelas 12 $\frac{1}{2}$ procent, likaledes af samtliga brännvinsförsäljningsmedlen, hvarefter återstoden fördelas efter folkmängden mellan samtliga kommuner i riket.»

I nämnda betänkande anföres vidare:

»Den nya lagstiftningen har trädt i kraft i fråga om stad den 1 oktober 1907 och beträffande landsbygden den 1 november 1907 med bestämmelse, att det försäljningsår, som började i stad den 1 oktober 1907 och å landet den 1 november samma år, skulle anses sluta med den 31 december 1908, hvarefter försäljningsår och kalenderår skulle sammanfalla.

Med hänsyn till de väsentliga olikheterna i den äldre och den nya lagstiftningen i ämnet kan tydligen någon tillförlitlig beräkning icke verkställas i fråga om beloppet af de brännvinsförsäljningsmedel, Stockholms län kan för framtiden påräkna och hvad länet sålunda genom fränskiljandet af ifrågavarande kommuner komme att förlora. För att vinna åtminstone någon hållpunkt vid en sannolikhetskalkyl i detta hänseende skulle man emellertid möjligen kunna utgå från den »jämförelse mellan brännvinsförsäljningsmedlens fördelning», som finnes såsom bilaga fogad till det af särskilda utskottet n:r 2 vid 1905 års riksdag afgifna utlåtande i ämnet n:r 5. Denna jämförelse, som afser brännvinsförsäljningsmedlen för försäljningsåret 1902—1903, utvisar, att under nämnda år samtliga landsting i riket uppburit dylika medel till ett sammanlagdt belopp af 2,056,955 kronor 81 öre, samt att — därest utskottets förslag — hvilket i det stora hela öfverensstämmer med de stadganden, hvilka sedermera, enligt riksdagens beslut, ingingo i 1905 års förordning — lades till grund för en beräkning af fördelningen för försäljningsåret 1902—1903, motsvarande siffra skulle, enligt den på utskottets föranstaltande uppgjorda beräkningen, blifva 2,122,593 kronor 67 öre, d. v. s. att landstingens andel i brännvinsförsäljningsmedlen för sagda år skulle blifvit ökad med 65,637 kronor 86 öre eller sålunda med något öfver 3 procent. Minskningen i städernas andelar, tillhopa omkring 2 $\frac{1}{2}$ millioner kronor, motsvaras, enligt samma jämförelsetabell, ungefärligen af ökningen i landstingens och landsbygdskommunernas andelar sammanräknade, under det att hushållningssällskapens andelar skulle blifva nära nog oförändrade.

Den inkomstökning, som på grund af den nya metoden för brännvinsförsäljningsmedlens fördelning i verkligheten kommer att tillföras Stockholms län, hvars folkmängd ju visar tendens till relativt betydlig ökning, torde dock inga-

lunda blifva begränsad till en så låg siffra som ofvannämnda tre procent af förutvarande inkomster af brännvinsförsäljningsmedel. Detta bestyrkes genom den afsevärda ökning i dessa inkomster, som redan nu inträdt och som framgår af följande tabell:

Brännvinsförsäljningsmedel infutna under nedannämnda år (för näst förutgångna försäljningsår):

Å r	Till lands-		Till hushåll-	
	tinget.		ningssäll-	
			skapet.	
1904.....	69,788	48	46,257	02
1905.....	73,348	62	48,520	14
1906.....	75,331	13	49,857	11
1907.....	81,264	33	56,399	02
1908.....	99,819	53	62,129	13
1909 (för 1907 från och med den $\frac{1}{10}$ — resp. den $\frac{1}{11}$ — till och med den $\frac{31}{12}$ och för 1908).....	153,254	42	102,410	98

För utrönande af den faktiska ökningen böra siffrorna för år 1909 d. v. s. för försäljningsåret 1908, tydligen minskas med — i rundt tal — 20 procent, motsvarande sista kvartalet af år 1907.

Ifrågavarande tre kommuners folkmängdsökning i förhållande till hela länets framgår af följande siffror, hämtade ur rikets officiella statistik:

Folkmängd i	1890.	1895.	1900.	1905.	1907.	1908.	1909.
Brännkyrka socken.....	5,666	6,099	8,402	11,581	13,810	14,847	15,980
Bromma kommun.....	1,201	1,253	1,834	2,649	3,722	3,959	4,266
Sundbybergs köping.....	1,289	1,615	2,108	3,528	4,121	4,374	4,442
Hela Stockholms län.....	152,715	157,457	172,852	192,328	206,068	213,545	220,152

Hvad angår landstingets öfriga direkta inkomster, äro de samtliga antingen sådana, att de icke kunna antagas röna någon inverkan af en eventuell inkorporeringsåtgärd — t. ex. hyror och arrenden (vid Löwenströmska lasarettet och Ulfunda sinnessjukanstalt), tillfälliga räntemedel m. m. — eller ock af sådan beskaffenhet, att de böra tagas i beräkning såsom afgående poster vid länets utgifter för sjukvård och dylikt — såsom influtna legosängsavgifter m. m., till hvilka senare poster vederbörlig hänsyn skall tagas i det följande.

Ej heller hushållningssällskapets inkomster torde i vidare mån än här ofvan angifvits röna något väsentligt inflytande af inkorporeringen. Skulle någon ytterligare minskning i desamma ske, torde den komma att motvägas af en motsvarande minskning i utgifter. En annan sak är, att de kommuner, som komma att inkorporeras med Stockholm, gifvetvis gå i mistning af de förmåner, som dessa kommuner hittills åtnjutit från hushållningssällskapets sida, men hvilka till följd af inkorporeringen komma att upphöra.

Öfvergår man härefter till en undersökning i hvad mån landstingets utgifter skulle af inkorporeringen påverkas, så är det uppenbart, att särskildt utgifterna för sjukvården komma att efter en inkorporering af ifrågavarande kommuner väsentligt nedgå. I berörda afseende har, såvidt angår sjukvården vid de sjukvårdsanstalter, som icke höra under landstinget, nämligen Serafimerlasarettet och sjukhuset Eira, verkställts en detaljerad, åren 1904—1908 omfattande utredning, hvars resultat föreligger i nedanstående tabeller.

Antal länspatienter å Serafimerlasarettet och sjukhuset Eira,

Patienternas hemvist.	Serafimerlasarettet.					Sjukhuset Eira.				
	1904.	1905.	1906.	1907.	1908.	1904.	1905.	1906.	1907.	1908.
Bromma kommun	35	20	32	28	43	3	6	9	6	7
Sundbybergs köping	24	27	34	34	36	6	6	5	10	16
Brännkyrka socken	106	106	110	120	127	18	40	35	35	42
Hela länet	707	873	949	815	1,003	225	254	271	248	270

Länets verkliga kostnad för patienters underhåll.^{*)}

Patienternas hemvist.	Vid Serafimerlasarettet.									
	1904.		1905.		1906.		1907.		1908.	
Brännkyrka socken.....	4,417	86	4,156	64	5,302	38	5,375	59	5,084	31
Bromma kommun.....	1,160	02	738	75	1,970	96	1,079	21	1,435	26
Sundbybergs köping.....	896	72	866	37	1,313	14	1,410	81	2,021	76
Hela länet.....	34,158	69	34,985	66	36,243	04	44,594	47	44,632	52

Patienternas hemvist.	Vid sjukhuset Eira.									
	1904.		1905.		1906.		1907.		1908.	
Brännkyrka socken.....	698	37	1,514	88	2,067	96	1,932	24	2,288	57
Bromma kommun.....	79	57	317	34	331	54	209	11	422	88
Sundbybergs köping.....	246	13	195	04	159	27	811	18	585	69
Hela länet.....	11,382	17	7,027	84	10,026	27	9,937	03	15,045	23

Då emellertid äfven vid länslasarett en om ock ringa antal patienter vårdas tillhörande de till inkorporering föreslagna kommunerna, meddelas här nedan åtskilliga tillgängliga sifferuppgifter, utvisande antalet sådana patienter under åren 1901—1906:

^{*)} Siffrorna i denna tabell hafva erhållits genom summering af dels det belopp, landstinget utbetalt till sjukhuset för de patienter, beträffande hvilka legosängsavgifterna afskrifvits, och dels, i fråga om de patienter, hvilkas legosängsavgifter ersatts landstinget, det belopp, som utgör skillnaden mellan den af landstinget till sjukhuset utbetalda summan och summan af de landstinget ersatta legosängsavgifterna.

Upplysning rörande afskrifna legosängsavgifter har hämtats ur de bland landstingets handlingar befintliga verifikationer. De af landstinget till vederbörande sjukhus utbetalda kostnadsbelopp hafva uträknats genom multiplikation af antalet underhållsdagar med medelkostnadsbeloppet per underhållsdag. Antalet underhållsdagar har framgått ur sjukhusens rapporter och journaler.

Antal patienter å länslasarettens åren 1901—1906.

Patienters hemvist.	Södertelje lasarett.	Norrtelje lasarett.	Östhammars lasarett.	Löwenströmska lasarettet.	Summa.
Bromma med Sundbyberg.....	—	2	—	1	3
Brännkyrka.....	—	7	1	—	8
Länet i öfrigt och kommuner utom länet.....	1,391	3,524	1,476	2,824	9,215
Summa	1,391	3,533	1,477	2,825	9,226

Länets kostnader under åren 1904—1908 dels för uppfostringsanstalter för blinda, döfstumma, idioter eller vanvårdade barn, med afdrag af vederbörande kommuners bidrag till vård af elever vid blind- och döfstumsanstalter, dels ock för länets folkhögskola framgå af följande tabell:

Hela länet.

År.	Undervisningsanstalter för blinda, döfstumma, idioter och vanvårdade barn.		Folkhögskolan.	
1904.....	18,012	22	2,625	—
1905.....	19,973	12	2,625	—
1906.....	21,679	09	2,694	—
1907.....	20,330	96	3,957	59
1908.....	23,192	72	3,254	—

Slutligen skulle till följd af inkorporeringen landstingets utgifter för debiterings- och uppbördsprovision, utgörande tre procent af inlevererad landstingsskatt, komma att minskas med hvad som belöper å ifrågasvarande kommuner.

Hvad beträffar länets utgifter för andra ändamål, hvilka för öfrigt hittills delvis tillgodosetts genom anslag af såväl landstinget som hushållningssällskapet, torde desamma af en blifvande inkorporering icke röna någon afsevärd inverkan.

Till ytterligare en omständighet torde hänsyn böra tagas vid beräkning i hvad mån länets inkomster och utgifter komma att påverkas af den eventuella inkorporeringen, nämligen den, att, efter vidtagande af densamma, de å länet belöpande andelar af bidragen till skjutsentreprenaderna inom länet måste utdebiteras å beskattningsföremål inom allenast återstående del af länet. Med hänsyn till den relativt betydliga ökningen af bevillningssummorna inom ifrågavarande intill Stockholm gränsande kommuner och då länets bidrag till skjutsentreprenaderna i det hela icke kunna antagas blifva i nämnvärd mån reducerade till följd af inkorporeringen, kommer denna omständighet icke att sakna betydelse. Ifrågavarande bidrag har utdebiterats med 2 öre pr bevillningskrona under hvart och ett af åren 1904, 1905, 1907 och 1908 samt med 1 öre per bevillningskrona för år 1906.

Det är på grundvalen af förestående data, som vi uppgjort våra kalkyler öfver de ekonomiska verkningarna för länet af en hvar af Brännkyrka, Bromma och Sundbybergs kommuners införlifning med hufvudstaden. Dessa kalkyler, hvilka uppenbarligen icke kunna blifva annat än sannolikhetsberäkningar, följa här:

A) Brännkyrka socken.

Genom denna sockens införlifning med Stockholms stad uppkommer följande minskning i *landstingets* årliga inkomster och utgifter:

Inkomster:

landstingsskatt	kr. 20,000: —
sjukvårdsafgift	» 2,200: —
brännvinsförsäljningsmedel	» 8,400: —
	<hr/>
	Summa kr. 30,600: —

Utgifter:

för sjukvård:			
vid Kungl. Serafimerlasarettet	kr. 5,500: —		
sjukhuset Eira	» 2,370: —		
länslasarettan	» 50: —	7,920: —	
för undervisningsanstalter tillhopa		1,820: —	
» uppbördsprovision		600: —	
		<hr/>	
	Summa kr. 10,340: —		

I följd häraf skulle minskningen i landstingets inkomster utöfver minskningen i dess utgifter årligen uppgå till..... kr. 20,260: —

Härtill kommer:

minskning i <i>hushållningssällskapets</i> inkomster af brännvinsförsäljningsmedel	» 5,600: —	
ökning för återstående länsdelar i årlig kostnad för skjutsentreprenadsbidragen	» 700: —	
så att nettoförlusten bestiger sig till		kr. 26,560: —

B) Bromma kommun.

Genom denna kommuns införlifning med Stockholms stad uppkommer följande minskning i *landstingets* årliga inkomster och utgifter:

Inkomster:

landstingsskatt	kr. 5,200: —
sjukvårdsafgift	» 350: —
brännvinsförsäljningsmedel	» 1,960: —
	<hr/>
	Summa kr. 7,710: —

Utgifter:

för sjukvård:

vid Kungl. Serafimerlasarettet	kr. 1,500: —	
» sjukhuset Eira	» 500: —	
» länslasarettet	» 25: —	2,025: —
för undervisningsanstalter tillhopa		550: —
» uppördsprovision		156: —
		<hr/> Summa kr. 2,731: —

I följd häraf skulle minskningen i landstingets inkomster utöfver minskningen i dess utgifter årligen uppgå till

kr. 4,979: —

Härtill kommer:

minskning i <i>hushållningssällskapets</i> inkomster af brännvinsförsäljningsmedel	» 1,300: —
ökning för återstående länsdelar i årlig kostnad för skjutsentreprenadsbidragen	» 200: —
så att nettoförlusten bestiger sig till	kr. 6,479: —

C) Sundbybergs köping.

Genom denna kommuns införlifning med Stockholms stad uppkommer följande minskning i *landstingets* årliga inkomster och utgifter:

Inkomster:

landstingsskatt	kr. 7,800: —
sjukvårdsafgifter	» 650: —
brännvinsförsäljningsmedel	» 2,000: —
	<hr/> Summa kr. 10,450: —

för sjukvård:

Utgifter:

vid Kungl. Serafimerlasarettet	kr. 2,000: —
» sjukhuset Eira	» 600: —
» länslasarettet	» 25: —
	<u>2,625: —</u>
för undervisningsanstalter tillhopa	450: —
» uppbörsprovision	234: —
	<u>Summa kr. 3,309: —</u>

I följd häraf skulle minskningen i <i>landstingets</i> inkomster utöfver minskningen i dess utgifter årligen uppgå till	kr. 7,141: —
Härtill kommer minskning i <i>hushållningssällskapets</i> inkomster af brännvinsförsäljningsmedel	» 1,340: —
ökning för återstående länsdelar i årlig kostnad för skjutsentreprenadsbidragen	» 350: —
så att nettoförlusten bestiger sig till	<u>kr. 8,831: —</u>

Af förestående beräkningar framgår, att länets sammanlagda nettoförlust på grund af ifrågavarande tre kommuners inkorporering med hufvudstaden årligen skulle uppgå till 41,870 kronor.

Enligt vederbörligen granskade räkenskaper för år 1908 utgjordes landstingets egna tillgångar vid sagda års slut af fordringar och kontanta medel till belopp af 356,015 kronor 48 öre.

Länets sjukvårdsanstalters tillgångar vid samma tidpunkt utvisas af följande i enlighet med vederbörligen granskade räkenskaper upprättade tabell:

	Länslasarettet i Södertälje.		Länslasarettet i Norrtälje.		Länslasarettet i Östhammar.		Löwenströmska lasarettet.		Sinnessjukanstalten å Ulfunda.		Summa.	
Fastigheter och inventarier	228,390	14	166,540	05	57,457	59	200,193	85	250,000	—	902,581	63
Fordringar och kontanta medel	3,522	75	1,229	75	582	75	3,399	43	5,057	61	13,792	29
Summa kr.	231,912	89	167,769	80	58,040	34	203,593	28	255,057	61	916,373	92

Landstingets och dess förenämnda sjukvårdsanstalters sammanlagda tillgångar vid 1908 års slut bestego sig alltså till 1,272,389 kronor 40 öre.

Landstingets skulder vid samma års slut utgjordes af:

amorteringsslån (återstående skuld).....	kr. 235,000: --
andra lån och förskott.....	10,692: 94

Summa kr. 245,692: 94.

I sammanhang härmed må meddelas, att under år 1908 nämnda sjukvårdsinrättningar uppburit af landstinget anslagna medel till sammanlagdt belopp af 72,214 kronor 65 öre.

Beträffande Löwenströmska lasarettet må här tillika ur ett i Stockholms läns landstings tryckta handlingar för år 1907 intaget kommittébetänkande med därtill hörande bilagor återgifvas följande:

Sagda lasarett inrättades år 1809 å Hammarby af fastighetens ägare, ryttmästaren Gustaf Adolf Löwenström, hvilken till en början underhöll lasarettet med egna medel. Genom testamente den 21 mars 1811 föreskref han, att efter det vissa angifna dispositioner utgått, lasarettet skulle undfå allt hvad han uti löst och fast ägde; och ställdes lasarettsinrättningen kort därefter under Serafimerordensgillet styrelse. Genom gåfvobref den 2 maj 1811 skänkte ryttmästaren Löwenström, under hänvisning till det kort förut upprättade testamentet till lasarettsinrättningen sina egendomar $1\frac{3}{8}$ mantal Hammarby och 1 mantal Hölmen i Hammarby socken samt $\frac{1}{2}$ mantal Lilla Mellösa i Vallentuna socken och Vallentuna härad, med föreskrift, bland annat, att allt hvad egendomarna afkastade och som i öfrigt af Löwenströms kvarlätenskap kunde tillfalla inrättningen endast finge användas till lasarettets förmån och underhåll.

Uti skrifvelse till kungl. maj:t den 4 maj 1811 meddelade serafimerordensgillet bland annat, att lasarettsstiftelsen hade till föremål fattiga sjukas vård och skötsel från ej mindre Hammarby än äfven 12 angränsande socknar, hvilka i anseende till deras aflägsenhet ej kunde af länslasarettet sig begagna; och hemställde gillet, att det måtte varda gillet tillåtet att emottaga denna lasarettsinrättning under gillet styrelse och densamma förvalta, så vidt lasarettets tillgångar det medgäfve och stiftarens förordnanden blefve i verkställigheten möjliga.

Genom nådigt bref den 6 maj 1811 biföll kungl. maj:t denna hemställan. Den 29 maj 1813 meddelades af Vallentuna häradsrätt fasta å ifrågavarande egendomar för »Styrelsen öfver omförmälda af ryttmästaren Löwenström i lifstiden inrättade lasarett, Kongl. Seraphimer Ordens Gillet» att däröfver — med visst

undantag, hvarom nu icke är fråga — i öfrigt till lasarettets nytta styra och råda», såsom öfver all annan lagfången egendom o. s. v.

På grund af nådigt bref den 12 april 1876 öfverflyttades, efter det serafimerordensgillet därtill lämnat sitt bifall, förvaltningen af lasarettet och dess angelägenheter till en af Stockholms läns landsting utsedd direktion.

Denna förändring synes icke hafva åtföljts af någon formell öfverlåtelse på landstinget af äganderätten till fastigheterna, och landstinget har således icke heller erhållit lagfart å fastigheterna.

I sagda kommittébetänkande hemställes, bland annat, att landstinget måtte uppdraga åt landstingsbestyrelsen, att hos kungl. maj:t anhålla om tillstånd för landstinget att försälja de delar af sagda fastigheter, som landstinget ansåge sig icke behöfva för Löwenströmska lasarettet eller andra landstingets inrättningar.

Såsom ofvan blifvit nämndt, ligger tillika inom ramen för det oss meddelade uppdrag att verkställa utredning af frågan, i hvad mån staden i följd af inkorporering med staden af en hvar af Brännkyrka, Bromma och Sundbybergs kommuner må anses såväl berättigad till delaktighet i landstingets tillgångar som ock skyldig att bidraga till gäldandet af landstingets skulder. Med uppdraget i berörda del afses med andra ord att vi skulle upprätta och framlägga förslag till afveckling i ekonomiskt afseende af den gemensamhet, som för närvarande förefinnes mellan en hvar af nämnda tre kommuner, å ena, samt öfriga i landstinget deltagande kommuner, å andra sidan. Vid öfverläggning i berörda ämne har det emellertid visat sig, att vår uppfattning i fråga om principerna för en dylik afveckling är väsentligen olika, hvarför vi icke kunnat enas om något gemensamt förslag i nämnda hänseende. Från vårt uppdrag i denna del torde vi fördens skull få anses befriade.

Emellertid tillåta vi oss att till upplysning om huru så beskaffade frågor som den förevarande blifvit af kungl. maj:t bedömda redogöra för hvad som därom innehålles i två särskilda kungl. bref af den 8 sistlidne april.

Det ena af dessa kungl. bref rör inkorporering af Västra Skräflinge socken med staden Malmö. Jämlikt kungl. maj:ts däri meddelade förordnande skall sagda socken från och med år 1911 i judiciellt, kommunalt och administrativt afseende införlifvas med nämnda stad. I fråga om sättet för upplösningen af sockens gemenskap med Malmöhus läns landsting har kungl. maj:t meddelat följande föreskrift:

»Staden skall efter förhållandet vid tiden för öfverflyttningen mellan bevillingen i Västra Skräflinge socken samt i hela Malmöhus läns landstingsområde bidraga till betalningen af den skuld, hvori landstinget häftar den 1 januari 1911 och hvilken tillkommit på grund af landstingets före dess ordinarie sammanträde hösten 1910 fattade beslut.»

I det andra af nämnda kungl. bref har förordnats, att det s. k. Bomhusområdet om 683,72 hektar skall i judiciellt, kommunalt, administrativt och ecklesiastiskt hänseende från och med år 1911 införlifvas med staden Gäfle. I fråga om villkoren för berörda områdes utbrytning från Gäfleborgs läns landstingsområde har kungl. maj:t föreskrifvit följande:

»Staden skall efter förhållandet vid tiden för öfverflyttningen mellan bevillingen från det öfverflyttade området samt i hela Gäfleborgs läns landstingsområde bidraga till betalningen af den skuld, hvori landstinget häftar den 1 januari 1911 och hvilken tillkommit på grund af landstingets före dess ordinarie sammanträde hösten 1910 fattade beslut.»

Stockholm den 8 augusti 1910.

Axel Körner.

Otto Croneborg,

med åberopande tillika af särskildt yttrande.»

»Särskildt yttrande

innefattande tillägg till den af sekreteraren hos Stockholms stads delegerade för inkorporeringsfrågor vice häradshöfdingen Axel Körner och undertecknad den 8 augusti 1910 afgifna Promemoria i fråga om Brännkyrka och Bromma sockens utbrytning från Stockholms län och införlifning med Stockholms stad.

1) Redogörelsen angående Löwenströmska lasarettet bör, för att blifva objektiv, fullständig med följande faktiska uppgifter. Sedan landstingets kommitterade hos 1907 års landsting gjort hemstallan i fråga om försäljning af vissa lasarettet tillhörande fastigheter, beslöt landstinget, som ansåg, att egendomen Lilla Mellösa samt södra skiftet af egendomen Hammarby-Holmen borde för landstingets räkning försäljas, att uppdraga åt landstingsbestyrelsen dels att, därest särskilda handlingar erfordrades för befästade af landstingets »rätt» till Löwenströmska lasarettfastig-

heterna, utverka sådana handlingar; dels att verkställa värdering af egendomen Lilla Mellösa och södra skiftet af egendomen Hammarby-Holmen samt, om sådant medhunnas, till nästa landsting inkomma med förslag till egendomarnas försäljning och därmed sammanhängande frågor. Uti sin till 1908 års landsting afgifna berättelse anförde landstingsbestyrelsen — jämte öfverlämnande af värderingsinstrument rörande ifrågavarande fastigheter — att bestyrelsen på grund af de i ekonomiskt afseende mindre gynnsamma tiderna icke ansett sig böra vidtaga någon åtgärd för egendomarnas försäljning, samt att enär några handlingar — utöfver redan befintliga — icke syntes erforderliga för befastande af landstingets »rätt» till ifrågavarande fastigheter, bestyrelsen icke heller funnit nödigt att i detta afseende vidtaga några särskilda åtgärder. Vid föredragning i landstinget af denna anmälan beslöts att densamma icke skulle föranleda till någon landstingets åtgärd.

Landstinget har således vid slutlig behandling af den väckta frågan om försäljning af lasarettet tillhöriga fastigheter icke gjort något uttalande i den riktningen, att dessa fastigheter skulle enligt landstingets uppfattning vara någon länets tillhörighet.

Att Löwenströmska lasarettet, ehuru det enligt särskild bestämmelse står under landstingets förvaltning, likväl är att anse såsom en fristående stiftelse, som ej är inrättad speciellt eller ens uteslutande för länets invånare, torde dessutom framgå ej mindre af Serafimerordensgillet i promemorian återgifna underdåniga skrifvelse den 4 maj 1811 än äfven af en i lasarettets arkiv befintlig, af ryttmästaren Gustaf Adolf Löwenström undertecknad handling rörande »Hammarby Lazarett» däri det heter bland annat: »Uti 12 Sochnar är Pålyst att de skola få hitföra sina Sjuka, men sedan dett genom Doctors skicklighet nämnde Lazarett vunnit förtroende hafver många andra Sochnar öfver dett nämnde antal hitfördt sina sjuka.»

2) Äfven redogörelsen för innehållet af *Kungl. brefvet den 8 april 1910, angående det s. k. Bomhusområdets införlifvande med staden Gäfle* bör något fullständigas. Genom sagda nådiga bref förordnades nämligen, att för införlifningen af nämnda, till Valbo socken förut hörande område skulle gälla, bland annat, följande bestämmelse:

»Staden skall årligen under tjugu år, räknadt från och med år 1911, till Valbo socken såsom ersättning för kommunens, kyrkans och skolväsendets minskade inkomster till följd af öfverflyttningen erlægga ett belopp motsvarande medeltalet för åren 1906—1910 af de utskylder, som för ifrågavarande ändamål utgått från det öfverflyttade området, dock med afdrag för medeltalet för nämnda år af af-

skrifna och afkortade utskylder samt af utgifter för skolväsen, hälsovård, polis m. m. för samma område och där bosatta personer, i den mån dessa utgifter ej ersatts genom bidrag från stat eller landsting.»

Principen, att ersättning bör tillerkännas kommun för minskade inkomster till följd af, att ett till kommunen hörande område därifrån afskiljes och införlivas med annan kommun, synes genom detta beslut vara af kungl. maj:t erkänd.

Stockholm den 8 augusti 1910.

Otto Croneborg.»

Efter föredragning af ofvanintagna handlingar anmärkte herr friherre Beck-Friis beträffande promemorian, dels att det däri omförmälda, af landstingets kommitté för utredning af frågan om vissa länets kommuners inkorporering med Stockholms stad afgifna betänkande, hvilket funnes intaget i de tryckta landstingshandlingarna för år 1909, vore dagteeknadt icke, såsom angifvits i nämnda handlingar och med föranledande däraf jämväl i promemorian, den 31 augusti 1908 utan den 31 augusti 1909, dels ock att den kalkyl, om hvilken i promemorian uppgifvits att den vore af herr friherre Beck-Friis upprättad, visserligen tillkommit på föranstaltande af honom, men blifvit af annan person uppgjord. Vidare ville herr friherre Beck-Friis till förklaring af det förhållande, att — såsom i promemorian angifvits — landstingets egna tillgångar i fordringar och kontanta medel vid 1908 års slut uppgått till så högt belopp som 356,015 kronor 48 öre, erinra, att detta varit rent tillfälligt och berott därpå, att under år 1908 två särskilda uppbörder af landstingsmedel ägt rum. Under sagda år hade nämligen dels i februari månad till landstinget redovisats 1907 års landstingsskatt och sjukvårdsafgift dels ock i slutet af året större delen af sagda för år 1908 debiterade landstingsmedel. Hvad promemorian i öfrigt beträffade, funne herr friherre Beck-Friis densamma icke gifva landstingets delegerade anledning att frågå den ståndpunkt, desamma tidigare intagit till frågan om inkorporering med staden af angränsande kommuner. Med afseende å de Löwenströmska lasarettet tillhörande fastigheter meddelade slutligen herr friherre Beck-Friis, att landstinget uppdragit åt landstingsbestyrelsen att tillse, att landstinget erhöle tryggad rätt till den lasarettet nu tillhöriga mark, hvarå landstinget kunde komma att uppföra vissa af landstinget afsedda byggnader.

Herr ordföranden framhöll, hurusom Stockholms stadsfullmäktige vid fattande af sitt beslut i frågan om Brännkyrka sockens inkorporering med staden icke i minsta mån afsett att genom inkorporeringen tillvälla sig några inkomster på bekostnad af länet. Helt andra synpunkter hade varit bestämmande för sagda beslut. De afgörande faktorerna hade varit frågans stora betydelse för det allmänna och öfvertygelsen därom, att inkorporeringen skulle medföra stort gagn såväl ur kommunal som social synpunkt. Skulle stadsfullmäktige i frågan låtit leda sig af ekonomiska hänsyn och beräkningar, hade helt visst något beslut om inkorporering icke kommit till stånd, ity att stadsfullmäktige väl uppmärksammat, hvilka betydande ekonomiska uppoffringar som staden komme att få vidkännas för att tillfredsställande ordna förhållandena inom socknen och framför allt inom Liljeholmens municipalsamhälle — något som hvarken socknen eller länet hittills mäktat. Beslutet i inkorporeringsfrågan innebure således icke någonting af köpenskap, utan hade dikterats af ideella syften. I följd häraf måste gifvetvis det å landstingets sida väckta anspråket på ersättning af staden för nämnda sockens utbrytning från länet möta motstånd från målsmännen för stadens intressen. Såvidt herr ordföranden nu kunde finna, syntes det som om staden i anledning af berörda anspråk icke kunde göra annat än hänvisa till de af sekreterarne åberopade prejudikat. Emellertid kunde man icke undgå att beakta, att frågan om inkorporering med staden af dess grannsamhällen kunde blifva af en betydande räckvidd för länet. Sannolikt komme väl nämligen att efter hand med staden införlifvas samtliga stadens graunkommuner. Härigenom skulle Stockholms län i högst betydlig mån blifva, så att säga, amputeradt, och dess norra del helt skiljas från den södra delen. Under sådana omständigheter komme helt visst den af riksdagen väckta frågan om länets indragning och uppdelning mellan Uppsala och Södermanlands län att bringas till sin lösning. De af sekreterarne gjorda beräkningarna af den ekonomiska förlusten för Stockholms län i följd af Brännkyrka och Bromma socknars införlifning med hufvudstaden syntes herr ordföranden vara i viss mån sväfvande och väl svärligen kunna läggas till grund för en uppgörelse mellan staden och länet, äfven om man utginge därifrån att länet skulle komma att framgent äga bestånd sasom sådant. Efter en uppdelning af länet förlorade emellertid dessa beräkningar all giltighet och frågan om ersättning af Stockholms stad förfölle gifvetvis helt och hållet.

Herr friherre Beck-Friis genmälte härå, att frågan om indragning af Stockholms län ej direkt berördes af inkorporeringsfrågan. Äfven efter en inkorporering af hufvudstaden med dess grannsamhällen komme nog länet att fortfarande

äga bestånd, ty många omständigheter talade kraftigt för dess bibehållande. Bland annat hade folkmängden i de delar af länet, hvilka ej ifrågasatts till inkorporering med staden, sedan år 1905 ökats så betydligt, att densamma till sin numerär nu öfverstege hela den folkmängdsiffran, länet sagda år uppvisat. I afseende å folkmängden blefve länet efter inkorporeringen det femtonde bland rikets län. Efter inkorporeringens genomförande skulle länet gifvetvis nödgas bibehålla de sjukvårdsanstalter, som funnes i länet. Detta komme att i ekonomiskt afseende hårdt betunga de återstående delarna af länet, därest icke Stockholms stad lämnade skälig godtgörelse. Och dessutom borde man ihågkomma, att äfven sedan inkorporeringen verkstälts, skulle inom de återstående länsdelarna och utanför det större Stockholm utvecklas förstäder, hvilka komme att medföra stora utgifter för länet.

Herr *Berger* ville foga ett tillägg till herr ordförandens yttrande därom, att staden i följd af inkorporeringen komme att få vidkännas stora uppoffringar i ideellt syfte. Det vore nu närmast fråga om Brännkyrka och Bromma socknars inkorporering med staden, och denna fråga hade för staden framtvingsats i följd däraf, att staden inom dessa kommuner förvärfvat stora fastighetskomplexer. Inkorporeringstanken hade således hvad dessa socknar anginge ett rent materiellt underlag; och de utgifter, staden efter socknarnas inkorporering komme att få för dem vidkännas, kunde därför med fog anses såsom ytterst föranledda af stadens berörda fastighetsförvärf.

Herr *Åkerlund* yttrade, att frågan om Stockholms läns indragning nu icke mera tillhörde de aktuella frågorna, helst som detta län vore stadt i kraftig tillväxt. Inom riksdagen hade i stället uppkommit tanke på indragning af annat län. Herr *Åkerlund* kunde nu icke föreställa sig, att kungl. maj:t skulle lämna sitt samtycke till att Brännkyrka socken med alla dess många skatteobjekt toges från länet, utan att staden blefve skyldig att gälda någon ersättning. Ett beslut i sådan riktning skulle innebära vådliga konsekvenser för länet. Och det kunde väl ej heller vara stadens verkliga mening att utan vidare kapa till sig stora delar af länet? Billigheten och rättvisan fordrade uppenbarligen att staden ersatte länet dess förluster i följd af inkorporeringen. På grund däraf att hufvudstaden vore sätet för flertalet af de centrala ämbetsverken bereddes ju hufvudstaden stora fördelar i skatteafseende framför landsorten. Herr *Åkerlund* ville hoppas, att en billig uppgörelse kunde träffas mellan staden och landstinget.

Herr *ordföranden* yttrade, att då han först i dag blifvit i tillfälle att taga del af sekreterarnes promemoria, det ännu icke varit för honom möjligt att när-

mare undersöka riktigheten af de däri gjorda beräkningarna. Herr ordföranden ville därför hemställa, att förhandlingarna uppsköttes på någon kort tid. Det vore ju af icke ringa vikt, om sifferuppgifterna i promemorian kunde af delegerade å ömse sidor vitsordas. Ett uppskof med förhandlingarna skulle äfven kunna vara till gagn därutinnan, att man möjligen under tiden skulle kunna finna någon utgångspunkt för sammanjämkning af de stridiga meningarna.

Herr *Åkerlund* fann äfven för sin del ett uppskof med förhandlingarna vara nödigt.

Herr *Beck-Friis* uttalade jämväl sin anslutning till herr ordförandens yttrande om önskvärdheten af en sammanjämkning af delegerades olika meningar i hufvudfrågan. Emellertid ville herr friherre Beck-Friis erinra, att landstingets delegerade icke hade bemyndigande att å landstingets vägnar godkänna ett jämkningsförslag. För den händelse de fortsatta underhandlingarna icke skulle leda till något förslag till uppgörelse mellan staden och landstinget, finge ju delegerade å ömse sidor slutligen precisera sin ställning; och kungl. maj:t torde därefter hafva att skilja mellan parterna. De anspråk, landstingets delegerade ansåge sig för närvarande böra vidhålla, vore sammanfattade i en af dem uppsatt skriftlig handling, så lydande:

»Under hänvisning till hvad delegerade under öfverläggningen anført, förklarade sig delegerade beredda hos landstinget göra hemställen, att landstinget ville för sin del tillstyrka öfverflyttning af Brännkyrka socken till Stockholms stad, under förutsättning att öfverflyttningen bestämmes att äga rum senast den 1 januari 1912, samt under villkor

1) att Stockholms stad icke erhåller någon andel i landstingets tillgångar;
2) att staden efter förhållandet vid tiden för öfverflyttningen mellan bevillingen från Brännkyrka socken samt i hela Stockholms läns landstingsområde bidrager till betalningen af lån, för hvilka landstinget häftar vid samma tid eller som finnas erforderliga i anledning af landstingets före år 1910 fattade beslut; samt

3) att Stockholms stad antingen årligen under tjugu år, räknadt från och med tidpunkten för öfverflyttningen, till landstinget, såsom ersättning för minskade inkomster till följd af öfverflyttningen efter afdrag af utgifter för Brännkyrka socken, erlägger ett belopp af tjugutusen niohundrasextio kronor eller ock vid samma tidpunkt till länet utgifver ett häremot svarande kapitalbelopp för en gång.

(Från Stockholms läns hushållningssällskap läres särskild framställning vara att förvänta.)»

Herr *Croneborg* meddelade, att till grund för den af sekreterarne uppsatta promemorian läge primäruppgifter, som upprättats af två å länets landskontor anställda tjänstemän. Dessa primäruppgifter skulle af herr *Croneborg* redan under morgondagen öfverlämnas till herrar delegerade för att tjäna till kontroll vid granskningen af beräkningarna i promemorian.

Härefter beslöts, att nytt sammanträde mellan delegerade skulle äga rum onsdagen den 17 innevarande augusti kl. 7 e. m.

Som ofvan.

In fidem:

Axel Körner.

Den 17 augusti 1910.

Justeradt:

Erik Martin. C. J. Beck-Friis.

Närvarande:

af stadens delegerade:

ordföranden, herr auditören *Erik Martin*,
herr civilingenjören *C. Ramström*;

af landstingets delegerade:

herr bruksdisponenten, friherre *C. J. Beck-Friis*,
herr godsägaren *E. Åkerlund*,
suppleanten, herr direktören *Fr. Fant*;

samt i egenskap af sekreterare hos sistbemälde delegerade:

herr kanslerssekreteraren *Otto Croneborg.*

§ 1.

Verkställdes justering af det vid herrar delegerades gemensamma sammanträde den 10 innevarande augusti förda protokoll.

§ 2.

Herr *ordföranden* yttrade, att han numera närmare granskat de beräkningar, som innehölles i den af sekreterarne gemensamt afgifna promemorian, och att han därvid icke funnit anledning till erinran mot samma beräkningar. Under förutsättning att icke heller från öfriga delegerades sida förekomme någon erinran mot berörda beräkningar, hemställde herr *ordföranden* därför, att i protokollet skulle inflyta anteckning därom, att delegerade ansåge sig kunna vitsorda riktigheten af beräkningarna. Herr *ordföranden* ville emellertid framhålla, att de grundvalar, hvarpå beräkningarna byggts, icke vore af konstant natur. Därför kunde man icke heller med någon säkerhet påstå, att Stockholms län i följd af utbrytning därifrån af Brännkyrka och Bromma socknar skulle komma att tillskyndas förluster till de belopp beräkningarna utvisade. Och äfven om nu möjligen under ett eller annat år i följd af en sådan utbrytning skulle för länet uppkomma kännbara ekonomiska förluster, så kunde emellertid snart nog inträffa sådana förhållanden, som komme att väsentligen förändra de nu beräknade verkningarna för länet af utbrytningen. Därvid tänkte herr *ordföranden* först och främst på sannolikheten däraf, att en inkorporering med Stockholms stad af dess grannkommuner skulle bringa till lösning den väckta frågan om länets delning. Efter en länsdelning skulle grundvalarna för ifrågavarande beräkningar komma att helt och hållet rubbas. Oafsedt en länsdelning skulle emellertid äfven andra faktorer, såsom t. ex. förändrade folkmängdsförhållanden inom den del af länet, som återstode sedan förenämnda socknar därifrån utbrutits, kunna komma att högst väsentligen nedbringa länets förenämnda förluster. Dessutom borde man icke lämna ur räkningen att det vore sannolikt, att i mån som landstingets inkomster i följd af ifrågavarande inkorporering blefve minskade, skulle äfven landstingets utgifter undergå en ungefärligen motsvarande minskning, så att det hela så småningom reglerades af sig själf. Under sådana omständigheter borde det icke ifrågakomma, att Stockholms stad i följd af inkorporeringen af Brännkyrka och Bromma socknar skulle till landstinget lämna en gång för alla bestämd ersättning. Stadens delegerade måste därför ur principiell synpunkt fast-

76

hålla vid att uppgörelsen mellan staden och landstinget ordnades på sätt, som skett i de uti sekreterarnes promemoria omförmälda precedensfall. Som landstingets delegerade å sin sida väl komme att vidhålla den ståndpunkt, de förut intagit i frågan, förefunnes enligt herr ordförandens mening icke någon sannolikhet för att delegerade skulle kunna enas om något förslag till uppgörelse. Herr ordföranden hade därför i stället tänkt sig, att staden och landstinget skulle öfverlämna till kungl. maj:t att bestämma, i hvad mån landstingets anspråk vore berättigade, och att staden därvid tillika, för den händelse kungl. maj:t därvid skulle finna att staden hade skyldighet att gälda landstinget ersättning i följd af inkorporeringen, skulle anhålla att berörda ersättning icke måtte fastställas att utgå med något en gång för alla bestämdt belopp. Enligt herr ordförandens mening borde nämligen frågan om ersättning regleras efter sig företeende förhållanden eller med andra ord, anstå till dess frågan om länsdelningen blifvit afgjord.

Herr *Åkerlund* genmålte, att äfven om, mot förmodan, Stockholms län skulle delas mellan Uppsala och Södermanlands län, detta icke i ringaste mån komme att inverka till minskning af de förluster, som i följd af Brännkyrka och Bromma socknars inkorporering med Stockholms stad skulle tillskyndas de därefter återstående delarna af Stockholms län. Berörda två frågor borde därför enligt herr *Åkerlunds* mening icke sammanblandas med hvarandra. Landstingets utgifter vore i många afseenden af konstant natur och kunde icke förväntas komma att efter inkorporeringen väsentligen nedgå. I följd häraf och då å andra sidan de inkomster, landstinget erhöle från Brännkyrka socken, för hvarje år ökades ganska betydligt, vore det uppenbart, att landstinget icke kunde finna sig i att länet utan vidare beröfvades vare sig denna socken eller Bromma socken, som ju äfven för landstinget innefattade afsevärda skatteobjekt.

Herr friherre *Beck-Friis* framhöll, hurusom genom industriens alltjämt fortgående utflyttning från Stockholm till grannkommunerna många af dessa möjligen äfven på bekostnad af hufvudstaden befunne sig i rask utveckling. Länets och landstingets skatteobjekt inom dessa kommuner ökades därför ständigt. Under sådana omständigheter vore det ju visserligen förenadt med vanskligheter att vid utbrytningen från Stockholms län af Brännkyrka och Bromma socknar fullt rättvist bestämma den ersättning, Stockholms stad borde betala till länet. Det syntes emellertid vara bäst, om staden en gång för alla finge till länet såsom ersättning för ifrågavarande förlust erlægga förlustens efter viss räntefot beräknade kapitalvärde. Att kungl. maj:t hvarje år efter inkorporeringen skulle verkställa upp-

skattning af förlusten för reglering af stadens och länets mellanhafvanden, förefölle icke herr friherre Beck-Friis vara lämpligt. Hvad frågan om länsdelningen beträffade, trodde herr friherre Beck-Friis, att lösningen af densamma skulle komma att kräfvä lång tid. Herr friherre Beck-Friis ville slutligen till besvarande af stadens delegerade framställa förfrågan, huruvida de å sin sida upprättat något motförslag till uppgörelse mellan staden och länet.

Herr Fant yttrade, att hvad anginge frågan om länsdelningen vore han öfvertygad om, att man icke under en afsevärd tid skulle kunna taga densamma i beräkning, helst som länets samtliga kommuner enstämmigt motsatt sig länsdelningen. Af kungl. maj:ts beslut i åtskilliga inkorporeringsfrågor, som herr Fant gjort till föremål för närmare forskningar, hade han funnit, att däri blifvit af kungl. maj:t godkänd principen, att den kommun eller menighet, som genom en regleringsåtgärd tillfogades förlust, vore berättigad till ersättning för samma förlust. Denna ersättning hade bestämts dels efter medeltalet af de senaste tre eller fyra årens inkomster från inkorporeringsområdet dels ock någon gång äfven — med särskild tagen hänsyn till att dessa inkomster befunnits stadda i ständig tillväxt — till belopp öfverstigande sagda medeltal. Herr Fant ville fördenskull ansluta sig till den uppfattning, landstingets öfriga delegerade uttalat.

Sekreteraren hos stadens delegerade anmärkte i anledning af herr Fants yttrande, att det visserligen ägde sin riktighet att vid inkorporeringen af en del af en kommun med annan kommun den sistnämnda kommunen finge under ett visst antal år — vanligen tio eller tjugu — till den förstnämnda utgifva ersättning för den minskning i kommunalutskylder, som genom införlifningen tillskyndades denna kommun. Denna ersättning bestämdes vanligen till medeltalet mellan vissa års — exempelvis de fem sista årens — kommunalutskylder. Då en hel kommun inkorporerades med en annan kunde naturligtvis någon dylik ersättning icke ifrågakomma. Icke heller hade ersättning af sådant slag i något fall lämnats sådana större samfälligheter såsom härad eller län, hvilka genom regleringsåtgärder fått sina områden förminskade, utan hade allenast därvid i fråga därom gemenskapligen förklarats, att de kommuner, hvilkas gränser genom samma regleringsåtgärder utvidgats, vore skyldiga att efter viss proportion deltaga i gäldandet af hvad som återstode oguldet å de län, som vederbörande härad eller län upptagit. På sätt utvisades af kungl. maj:ts beslut rörande Lundby sockens inkorporering med Göteborg, hade i öfverensstämmelse med berörda grundsats staden Göteborg förpliktats att efter viss proportion såväl deltaga i de kostnader Göteborgs och Bohus län på grund af redan gjorda åtaganden haft eller komme att få vidkännas för

framdragande genom länet af en järnväg, som ock öfvertaga ansvaret för vissa förbindelser, länet iklädt sig för anskaffande af medel till utlåning åt ett järnvägsaktiebolag. Hvad nu beträffade Stockholms läns landstings utgifter efter inkorporeringen af Brännkyrka och Bromma socknar vore det uppenbart, att särskildt utgifterna för sjukvården komme att betydligt nedgå. Länet komme helt säkert icke att behöfva samtliga de sjukvårdsanstalter, som nu stode till länets förfogande för patienter därifrån. Af de landstinget tillhöriga lasarett ägde visserligen icke något sådan belägenhet, att detsamma efter inkorporeringen torde kunna såsom obehöfligt för länet öfverlätas å Stockholms stad. Men helt visst skulle efter inkorporeringen avvägring förändrade bestämmelser rörande landstingets skyldighet att bestrida kostnad för sjukvård å Serafimerlasarettet och sjukhuset Eira.

Herr Åkerlund yttrade, att det ju vore ifrågasatt att med Stockholms stad inkorporera ej endast Brännkyrka och Bromma socknar utan äfven åtskilliga andra kommuner. Skulle inkorporeringen genomföras i hela den omfattning som afsetts, komme länet att drabbas af betydande ekonomiska förluster, medan å andra sidan dess utgifter ej ens tillnärmelsevis i samma mån skulle minskas. Det borde därför rättvisligen icke ifrågakomma annat än att Stockholms stad skulle gälda länet ersättning. Det vore emellertid enligt herr Åkerlunds mening bäst, om delegerade nu sökte ena sig om något förslag till uppgörelse. Hvad anginge sekreterarens hos stadens delegerade uttalande i fråga om länets sjukvårdskostnader efter inkorporeringen, ville herr Åkerlund meddela, att landstinget enligt aftal med Serafimerlasarettet ägde därstädes disponera sjukvårdsplatser till ett antal af 80. Då emellertid de sjukvårdsafgifter, landstinget hade att erlägga till sagda lasarett, vore synnerligen högt beräknade, komme väl landstinget att snart nog söka få ändring i sagda aftalsbestämmelser. Å sjukhuset Eira disponerades 80 sjuksängar af Stockholms stad och 40 af länet. Herr Åkerlund insåge väl, att efter inkorporeringen länets sjukvårdskostnader skulle minskas, men trodde dock ej, som sagdt, att denna minskning komme att stå i proportion till den däråf föranledda reduceringen af länets inkomster.

Herr Croneborg erinrade i afseende å kungl. maj:ts ofvan omförmälda beslut rörande Lundby sockens inkorporering med staden Göteborg, att i den omständigheten, att Göteborgs läns landstings inkomster af och utgifter för sagda kommun torde hafva varit ungefär lika stora, kunde sökas anledningen till att nämnda län icke tillerkänts ersättning för mistade inkomster i följd af inkorporeringen. Genom åberopade prejudikatet vore enligt herr Croneborgs förmenande principen

om ersättningskyldighet erkänd, äfven då det gällde förluster, som genom en inkorporering uppkomme för ett län.

Härefter och sedan sammanträdet under en stund varit ajourneradt för enskild öfverläggning mellan delegerade, tillkännagaf herr *ordföranden*, att stadens delegerade icke såge sig i stånd att framlägga något förslag till uppgörelse mellan staden och landstinget af beskaffenhet, att landstingets delegerade med den uppfattning de hade i frågan kunde förväntas kunna godtaga detsamma.

Herr friherre *Beck-Friis* förklarade sig å landstingets delegerades vägnar vidhålla de anspråk, som dessa under förhandlingarna framställt, under beklagande tillika att enighet mellan delegerade icke kunnat uppnås.

På grund af den meningsskiljaktighet, som sålunda mellan delegerade yppats i hufvudfrågan, förklarades underhandlingarna afbrutna i hvad anginge Brännkyrka socken, hvaremellertid till protokollet skulle antecknas, att delegerade icke hade något att erinra i afseende å de af sekreterarne verkställda beräkningar af den minskning i inkomster, som genom inkorporeringen med Stockholms stad af Brännkyrka socken, Bromma kommun och Sundbybergs köping tillskyndades Stockholms län.

Sedan herr *ordföranden* och herr friherre *Beck-Friis* blifvit utsedda att justera dagens protokoll, afslutades förhandlingarna.

Som ofvan.

In fidem:

Axel Körner.

